

YANG O'ZBEKISTON: 2023

CONFERENCE.UZ

DAVRIYLIGI:
2018-2023

INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

DUNYO TARIXIDA KOSMOSGA
UCHGAN BIRINCHI INSON



O'ZBEKİSTON RESPUBLİKASI VA XORIJİY OLÝY TALIM MUASSASALARI PROFESSOR-OQTUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA İOTTİDORLU TALABALAR



TOSHKENT SHAHAR, AMIR
TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.



+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00



WWW.TAQIQT.uz
WWW.CONFERENCES.UZ



OKTYABR
№57

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
17-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-17**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-17**

ТОШКЕНТ-2023



“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 57-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 октябрь 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 10 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Ҳаракатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган еттига устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишиланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фаргона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохигда Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят ҳалқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)



8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўкув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибай Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарiev Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарiev Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманганд мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманганд мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содикович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содикович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)



22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Мухаммадхон Хўмидович «ТИИМСХ»

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдор.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов: tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ ЮТУҚЛАРИ

- 1. Saidov Baxodirxon Buvaxo'ja o'g'li**
JUFTLASHGAN TO'LQINLAR UCHUN YADROVIY TAYOQCHA USULI.....7



ФИЗИКА-МАТЕМАТИКА ФАНЛАРИ ЮТУҚЛАРИ

JUFTFLASHGAN TO'LQINLAR UCHUN YADROVIY TAYOQCHA USULI

Saidov Baxodirxon Buvaxo'ja o'g'li

O'zbekiston Milliy Universiteti, Fizika fakulteti,

Nazariy Fizika kafedrasи 2 - kurs Magistranti

saidbaxodirxon13@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yadroviya reaksiyalar natijasida kvant fizikasi nuqta'i nazaridan hisoblanishi kerak bo'lgan sochilish jarayonida yuzaga keladigan muhim parametrlaridan biri sochilishning fazalar farqini hisoblashning yadroviy tayoqcha usulining analitik tahlili yoritiladi.

Kalit so'zlar: juftlashgan to'lqin, fazalar farqi, sochilish parametri.

Juftlashgan to'lqinga deytronni bog'langan holatini aytishimiz mumkin. Yana bundan tashqari (deytronda triplet 3S_1 - 3D_1 , yana 3P_2 - 3F_2 ... kabi to'lqinlar). Juftlashgan to'lqinlarda sochilish fazalar farqini hisoblashning yana bir usuli Stapp, Ipsilantis va Metropolislar (SIM) tomonidan taklif etiladi.[1] Bu usul yadroviy tayoqcha usuliga tadbiqini qarab chiqsak. Ushbu usulda sochilish matritsasi quyidagi ko'rinishda tasvirlanadi :

$$S = \begin{pmatrix} \cos(2\tau_J)e^{2i\sigma_-} & i\sin(2\tau_J)e^{2i(\sigma_- + \sigma_+)} \\ i\sin(2\tau_J)e^{2i(\sigma_- + \sigma_+)} & \cos(2\tau_J)e^{2i\sigma_-} \end{pmatrix} \quad (1)$$



bu yerda $\tau_{\pm} = \tau_{J\pm 1}$ sochilishning fazalar farqi, τ_{\pm} - aralashish parametri.[2,3] Bu kattaliklar Blatt - Bidenharn(BB) usulda topilganlari bilan quyidagicha bog'langan:

$$\sigma_+ + \sigma_- = \delta_{++} + \delta_{--} \quad (2)$$

$$\sin(\sigma_- - \sigma_+) = \frac{\tan(2\tau_J)}{\tan(2\varepsilon_J)} \quad (3)$$

Yadroviy usulida aralashish parametri va sochilish fazalar farqini hisoblash $SS^* = 1$ unitarlik xususiyatini qo'llab bajarilishi mumkin.[4] Yadroviy reaksiyalarni o'rghanish shuni ko'rsatadiki, ba'zi hollarda reaksiya natijasini kompaund yadro mexanizmi asosida tushuntirish mumkin emas. Masalan, ikkilamchi zarralarning burchak taqsimoti izotrop emas, balki anizatrop bo'lib chiqdi. Agar yadro reaksiyasi yoki unga yaqinroq vaqtida ro'y beradigan bo'lsa, bunday reaksiya bevosita o'zaro ta'sirli yadro reaksiyasideyiladi. Bunday qisqa vaqt ichida yadroga kelib tushgan zarra yadrodagи bitta yoki ko'pi bilan ikkita-uchta nuklonlar bilan to'qnashishga ulguradi. BB va yadroviy tayoqcha usullarini solishtiradigan bo'lsak, to'liq momentning kichik qiymatlari uchun BB usulda

$$\delta_- \sim p^{2J-1}, \delta_{++} \sim p^{2J+3}, \varepsilon_J \sim p^2 \quad (4)$$

va yadroviy tayoqcha usulda

$$\sigma_- \sim p^{2J-1}, \sigma_+ \sim p^{2J+3}, \tau_J \sim p^{2J+1} \quad (5)$$

ekanligini ko'rsatish mumkin.[5] Ularni tahlil qilaylik. BB usulda, pion paydo bo'lishostonasi energiyasidan kichik energiyalar holida (p lar o'ta kichik qiymat qabul qilganda), $J > 1$ bo'lganda xususiy fazalar farqi deyarli nol bo'lsa ham, aralashish parametri sezilarli katta qiymatlari qabul qilar ekan. Shunga qaramasdan, fazalar farqlari yaxshi analitik xulqqa ega. Bu bizning qarayotgan usulda esa, aksincha, aralashish parametri, kichik orbital momentlar holida, ostona



energiyasidan kichik energiyalar uchun yaxshi analitik xulqqa ega, lekin tayoqcha fazalar farqlarining analitik xususiyatlari unchalik yaxshi emas. Shu o‘rinda tug‘iladigan muammo esa yadroning potensial maydoniga oydinlik kiritishdir.[6] Agar yadro kuchlarini hamda nuklonlarni o‘ziga tortib turish energiyasini juda kuchli ekanligini (MeV tartibida) hamda bu ta’sir faqat qisqa masofalarda sezilishligini inobatga olsak, potensial o‘rani chuqur va yadro chetlarida keskin nolga intiluvchi degan xulosaga kelamiz. Tadqiqot ishida sochilish nazariyasining statsionar formulasi taqdim etiladi va zarrachaning tashqi maydondagi to‘lqin funksiyalari ko‘rib chiqiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Bryan R. Parametrization of the elastic sector of the nucleon-nucleon scattering matrix. I //Physical Review C. – 1981. – Т. 24. – №. 6. – С. 2659.
2. Сименко А.Г. Теория рассеяния. Вища школа, Київ, 1975
3. Rubin H. Landau, Manuel J. Páez, Cristian C. Bordeianu. Computational Physics.
4. А. С. Давыдов. Издательство Наука 1973.
5. K. T. Schmitt and others, Halo nucleus ^{11}Be : A spectroscopic study via neutron transfer, Phys. Rev. Lett. 108 (2012) 192701.
6. A. Ross, L. J. Titus and others, Effects of nonlocal potentials on (p, d) transfer reactions, Phys. Rev. C 92 (2015) 044607.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 17-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фарруҳ Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.10.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000